

Fridaskolorna AB, Org.nr. 5564515988
info@fridautbildning.se

2023-03-23
Dnr SI 2022:6164

Rektor
anna.agren@fridautbildning.se

Beslut

efter tematisk kvalitetsgranskning av grundskolors arbete för en inkluderande utbildning vid Fridaskolan Kvillebäcken belägen i Göteborgs kommun med Fridaskolorna AB som huvudman

Inledning

Skolinspektionen har med stöd i 26 kap. 19-20 §§ skollagen (2010:800) genomfört en tematisk kvalitetsgranskning av grundskolors arbete för en inkluderande utbildning på Fridaskolan Kvillebäcken. Syftet är att granska skolors arbete för att skapa en tillgänglig lärmiljö som en del i en inkluderande utbildning, med särskilt fokus på de utmaningar i lärmiljön som förknippas med neuropsykiatriska svårigheter. Granskningen inriktas mot grundskolans årskurser 7-9.

Läsanvisning

Bedömningen görs i förhållande till de kvalitetskriterier Skolinspektionen tagit fram för granskningen, vilka är utformade i enlighet med forskning och beprövad erfarenhet. I bilaga 1 och 2 återfinns fakta om skolan samt mer information om hur granskningen genomförts. Granskningens författningsstöd återfinns i bilaga 3. Inom varje område bedöms om skolan uppfyller framtagna kvalitetskriterier i hög utsträckning, i flera delar eller i låg utsträckning. Om en skola bedöms uppfylla kvalitetskriterierna i låg utsträckning eller i flera delar anger Skolinspektionen att utvecklingsarbeten behöver inledas. En skriftlig redovisning av utvecklingsarbetet begärs då också av skolan. Om en skola bedöms uppfylla kriterierna i hög utsträckning kan Skolinspektionen lämna framåtsyftande kommentarer.

Beslut:

Skolinspektionen bedömer att framtagna kvalitetskriterier uppfylls vid Fridaskolan Kvillebäcken i följande utsträckning:

I vilken utsträckning skapar rektor förutsättningar för att hinder i lärmiljön som förknippas med neuropsykiatriska svårigheter ska identifieras och undanröjas?

Rektor skapar i hög utsträckning förutsättningar för att hinder i lärmiljön som förknippas med neuropsykiatriska svårigheter ska identifieras och undanröjas.

Utifrån framtagna kvalitetskriterier har Skolinspektionens utredning inte visat annat än att verksamheten inom det granskade området fungerar väl.

I vilken utsträckning präglas undervisningen av tillgänglighet, så att de konsekvenser som förknippas med neuropsykiatriska svårigheter motverkas?

Undervisningen präglas i flera delar av tillgänglighet så att de konsekvenser som förknippas med neuropsykiatriska svårigheter motverkas.

Ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande:

- Lärarna kan utveckla arbetet med att förbättra den pedagogiska tillgängligheten genom att i högre grad använda sig av en tydliggörande pedagogik.

Uppföljning

Huvudmannen ska senast den **2023-09-25** redovisa till Skolinspektionen vilka förbättringsåtgärder som vidtagits utifrån de identifierade utvecklingsområdena och resultat av dessa åtgärder. Som stöd för redovisningen bör bifogad mall (bilaga 4) användas.

Redogörelsen skickas via e-post, till dokument.goteborg@skolinspektionen.se eller per post till Skolinspektionen, Box 2320, 403 15 Göteborg. Hänvisa till Skolinspektionens diarienummer för granskningen (dnr 2022:6164) i de handlingar som sänds in samt ange skolans och huvudmannens namn.

Skolinspektionens bedömningar

Nedan redovisas Skolinspektionens bedömningar för respektive område.

I vilken utsträckning skapar rektor förutsättningar för att hinder i lärmiljön som förknippas med neuropsykiatriska svårigheter ska identifieras och undanröjas?

Inom detta område granskas hur rektor förankrar en värdegrund som bygger på alla elevers lika värde där olikheter ses som en tillgång och där ett tillgänglighetsperspektiv finns med vid relevanta beslut. Vidare granskas om rektor leder ett systematiskt arbete för en tillgänglig lärmiljö som särskilt motverkar de konsekvenser som förknippas med neuropsykiatriska svårigheter. I det ingår att organisera verksamheten så att nödvändiga förändringar möjliggörs samt att rektor skapar förutsättningar för att personalen ska kunna implementera nyvunna kunskaper i ett kollegialt lärande.

Området omfattar även om rektor identifierar behov av kompetensutveckling och ser till att åtgärder vidtas för att stärka personalens kompetens i att upptäcka och undanröja hinder kopplade till neuropsykiatriska svårigheter i elevernas lärmiljö samt om rektor skapar förutsättningar för personalen att delta i sådan kompetensutveckling.

Skolinspektionen bedömer följande: Rektor skapar i hög utsträckning förutsättningar för att hinder i lärmiljön som förknippas med neuropsykiatriska svårigheter ska identifieras och undanröjas.

Skolinspektionen har inte identifierat något utvecklingsområde inom bedömningsområdet.

Den sammanfattande motiveringen till Skolinspektionens bedömning är att rektorns målsättning om en tillgänglig utbildning är väl förankrad hos personalen. Rektorn leder och organiserar ett systematiskt tillgänglighetsarbete och ser till att förutsättningar finns för att både identifiera och undanröja de hinder i lärmiljön som finns för elever som kan ha neuropsykiatriska svårigheter. Det finns också en tydlig och samverkande ansvarsfördelning i skolans arbete med att tillhandahålla tillgängliga lärmiljöer. Rektorn ser även till att kompetensutvecklingsinsatser genomförs utifrån en behovsanalys för att öka personalens kunskap om neuropsykiatriska svårigheter. Detta innefattar också hur svårigheterna kan komma till uttryck hos flickor och pojkar. Det finns goda förutsättningar för personalen att både delta i kompetensutvecklingsinsatser och att bedriva ett kollegialt lärande.

Målsättning och arbetsprocesser

Granskningen visar att rektorns målsättning om en tillgänglig utbildning där olikheter ses som en tillgång är väl förankrad i verksamheten. Rektorn berättar i intervju att skolledningen tillsammans med huvudmannen sedan starten av skolan har lyft fram vikten av en skola som fungerar för alla elever och där ett relationellt perspektiv i utbildningen har ett framträdande fokus. Rektorn har också länge i verksamheten talat om tillgänglighet och om det viktiga i att erbjuda en undervisning som är tillgänglig för alla elever, oavsett behov. Rektorn, lärare och representanter för elevhälsan säger att tillgänglighetsperspektivet och att alla elever är lika mycket värda tas upp kontinuerligt och att förhållningssättet genomsyrar skolans mötestruktur på olika sätt. Bland annat genom elevkonferenser, när elevhälsan träffar arbetslagen och i samband med kompetensutvecklingsinsatser som sker kontinuerligt. Enligt de intervjuade delges samtlig personal på skolan i samband med kompetensutveckling samma värdegrund om att alla elever är olika och att olikheter ses som en tillgång. Lärare och representanter för elevhälsan uppger att rektorn är tydlig med visionen och vikten av att samtlig personal ska ha kännedom om värdegrunden.

Granskningen visar att rektorn leder ett arbete för att identifiera hinder för att skapa en tillgänglig utbildning för elever som kan ha neuropsykiatriska svårigheter. Rektorn, lärare och representanter för elevhälsan berättar att de i verksamheten tar reda på vilka behov elever har i samband med att eleverna börjar i årskurs sju på Fridaskolan. Den största andelen elever har gått på skolan även i lägre årskurser och när det gäller dessa elever har lärare, elevhälsa och rektorn stor kännedom om de eventuella behov som eleverna kan ha. För de elever som börjar på Fridaskolan i årskurs sju sker överlämningar, med undantag från när vårdnadshavarna inte har velat lämna uppgifter, från de skolor där eleverna tidigare gått och relevanta kartläggningar och annan information om elevernas behov fångas upp. I de fall det finns behov av det har lärarna extra kontakt med elever och vårdnadshavare inför att eleverna börjar i årskurs sju. Exempelvis kan elever och deras vårdnadshavare besöka skolan och samtala med lärarna om frågor som är väsentliga för dem inför skolstart. I samband med uppstart av höstterminen i årskurs sju finns ett relationellt och socialt fokus i verksamheten där personal och elever lär känna varandra. På så sätt kan lärare och elevhälsa uppmärksamma elevers behov och de berättar att de i samband med detta kan uppmärksamma om elevernas eventuella svårigheter skulle kunna innebära social samspelsproblematik eller andra svårigheter. Rektorn, lärare och elevhälsa berättar vidare att de på skolan också löpande och kontinuerligt tar reda på elevernas behov genom möten som sker mellan elev och mentor. Vidare berättar de intervjuade att de identifierar hinder för en tillgänglig utbildning i lärmiljön i samband med de möten som sker i arbetslagen där personal från elevhälsan deltar, i möten med elevhälsoteamet och i samband med så kallade klasskonferenser. Lärarna och rektorn berättar också att de i samband med mötestid använder lappar med elevernas namn för att kartlägga och synliggöra elevernas behov under olika rubriker. På så vis synliggörs mönster som bland annat gäller specifika frågor i undervisningen och elevernas behov i förhållande till dessa på grupp-

och individnivå. Rektorn, elevhälsa och lärare säger att de därmed kan skapa en gemensam bild och ram som de utgår från när de utvecklar lärmiljöerna och anpassar dessa.

Granskningen visar vidare att rektorn leder ett arbete för att undanröja identifierade hinder för en tillgänglig utbildning. Rektor uppger att utifrån elevernas skiftande behov tilldelas elever en mentor. Det kan handla om att mentorn är en lärare som är särskilt kompetent i elevbemötande, en lärare som har en god relation med aktuell elev eller något annat som bedöms som gynnsamt utifrån elevernas behov. Rektorn uppger att mentorsgrupperna är statiska i årskurserna sju till nio, men eleverna kan få byta mentor om det skulle behövas. Vidare berättar lärare, elevhälsa och rektorn att undervisningsgrupper sätts samman med olika elever från respektive årskurs, vilket kan skifta över tid och efter behov. Detta kan exempelvis handla om elever som kan ha ett särskilt behov av kontinuitet och trygghet eller elever som behöver kontinuitet genom att vara i samma undervisningsgrupp som en nära vän.

Rektorn, lärare och elevhälsa uppger att de i verksamheten har identifierat ett behov av att skapa ett flexibelt komplement till ordinarie undervisning som i verksamheten benämns *förlängt klassrum*. Rektorn uppger att det förlängda klassrummet är en flexibel lärmiljö som elever kan ha tillgång till vid behov och att elever kan få hela eller delar av sin undervisning där. Enligt rektorn är utgångspunkten att eleverna i så stor utsträckning som möjligt deltar i ordinarie undervisning. Av inskickade dokument och av intervjuer framgår att det varierar i vilken utsträckning eleverna får sin undervisning i förlängda klassrummet. Det framkommer även att det finns exempel på elever som tidigare inte har klarat att komma till skolan med hjälp av undervisningen i förlängda klassrummet har kunnat delta i undervisning även i ordinarie undervisningsgrupp.

Lärare, representanter för elevhälsan och rektorn säger vidare i intervju att det finns möjlighet för elever som kan ha neuropsykiatriska svårigheter och har svårt att äta i den större skolrestaurangen att få äta i mindre sammanhang. Det finns olika konstellationer av elever och lärare som äter tillsammans och upplägget anpassas efter elevernas behov av en lugnare matsituation. För elever som har svårt att vistas i skolmiljön finns också möjlighet att ta vissa vägar till undervisningsrum som gör att de inte exponeras för det stora sammanhanget med mycket elever och ljusinsläpp, något som elever med neuropsykiatriska svårigheter enligt lärare, elevhälsan och rektorn kan se som påfrestande. I samband med resor eller utflykter har skolan sett att det för elever med neuropsykiatriska svårigheter kan vara svårt att delta i dessa och därför tas lösningar fram så att eleverna ska kunna följa med, oavsett behov. Det kan handla om att ha en särskild vuxen att vända sig till, att ta sig i separat färdmedel till utflykts/resmålet eller att elevens vårdnadshavare deltar.

Rektorn följer upp att identifierade hinder i lärmiljön har undanröjts bland annat genom att tillsammans med biträdande rektor genomföra kontinuerliga besök i undervisningen. I samband med besöken och i samtal med lärare och elevhälsa

inom ramen för skolans mötesstruktur identifierar de vad som kan behöva utvecklas för att öka tillgängligheten i undervisningen. Representerarna för elevhälsan uppger att rektorn är aktiv tillsammans med dem när det gäller att följa upp resursfördelningen i upplägget av undervisningen och hur exempelvis verksamheten i det förlängda klassrummet påverkar elevernas lärande.

Av granskningen framgår vidare att ansvarsfördelning och roller är tydliga i skolans tillgänglighetsarbete. Rektorn berättar vid intervju att mentorerna har ett särskilt ansvar för att tillsammans med elever följa upp hur det går för dem i deras lärande och om eleverna har några särskilda behov som behöver uppmärksammas. I samband med arbetslagsmöten, där också representerar för elevhälsan deltar, lyfts dilemman som gäller tillgängligheten i undervisningen. Om det finns behov av det lyfter respektive mentor elevärenden till elevhälsoteamets möten där dessa ärenden behandlas. Lärare uppger vid intervju att de anser att rollfördelningen på skolan är tydlig när det gäller att skapa en tillgänglig utbildning. De uppger att elevhälsan är delaktig vid rektors fördelning av resurser så att stöd finns i såväl ordinarie undervisning som i det förlängda klassrummet på ett avvägt sätt. Lärarna, elevhälsan och rektorn uppger också att elevhälsan ger kontinuerligt stöd till arbetslagen när det gäller utvecklingen av undervisningen så att eventuella hinder i en tillgänglig lärmiljö undanröjs på grupp- och individnivå.

Det finns också goda förutsättningar för personalen att införliva nya kunskaper i ett kollegialt lärande. Rektorn, lärarna och representerar för elevhälsan berättar att de i samband med veckovisa skolkonferenser tar upp frågor om tillgänglighet på olika sätt och då också talar om hur de skapar en tillgänglig miljö för elever med neuropsykiatriska svårigheter. Bland annat håller elevhälsan i olika utbildningsinsatser, exempelvis en utbildning om ledning och stimulans i lärmiljön. I samverkan med elevhälsan och vid elevkonferenser tar lärarna vidare upp frågor om en tillgänglig utbildning och andra frågor. Vid dessa tillfällen synliggör de behoven hos de elever som kan ha neuropsykiatriska svårigheter.

Kompetensutveckling

Granskningen visar att rektorn tillsammans med personalen identifierar behov av kompetensutvecklingsinsatser för att öka personalens kunskaper om neuropsykiatriska svårigheter. Rektorn ser också till att kompetensutvecklingsinsatser genomförs utifrån behovsanalysen. Rektorn säger vid intervju att de i skollärdningen kontinuerligt och regelbundet besöker lektioner och gör iakttagelser av behov av utveckling och att de med lärarna diskuterar vad som är väsentligt att ta upp på lärarkonferenser. Exempel på områden som lyfts vid dessa tillfällen är ledning och stimulans i undervisningen för att förbättra tillgängligheten samt fokus på relationens betydelse för elever som kan ha neuropsykiatriska svårigheter. Lärarna berättar att ett område som de sett behov att utveckla ytterligare är att de behöver arbeta ännu mer med anpassningar och stöd för att skapa en tillgänglig undervisning. De säger vidare att detta kom fram när de diskuterat undervisningen utifrån Specialpedagogiska myndighetens (SPSM) stödmaterial om en tillgänglig utbildning och att

detta är något som rektorerna specifikt har fångat upp och som de arbetar vidare med.

Granskningen visar vidare att rektorn ser till att personalen ges kunskap om neuropsykiatriska svårigheter och hur de kan ta sig uttryck hos flickor respektive pojkar. I intervju uppger lärarna att de tillsammans med personalen i elevhälsan diskuterar vilka elever som de uppmärksammar först kopplat till neuropsykiatriska svårigheter, och att de bland annat ser att de behöver uppmärksamma de elever som tenderar att inte synas så mycket, vilket ibland kan vara kopplat till kön. Rektorn säger att det är viktigt att så tidigt som möjligt identifiera behov hos elever som har en tendens att dölja sina svårigheter, vilket rektorn säger kan förekomma bland flickor i högre utsträckning än bland pojkar. Tidigare skolpsykolog har också hållit utbildning i hur neuropsykiatriska svårigheter kan ta sig uttryck hos flickor respektive pojkar. Detta är även en fråga som diskuteras vidare i samband med exempelvis arbetslagsmöten och vid elevhälsans möten med lärare.

Rektorn ser också till att det finns förutsättningar för personalen att delta i kompetensutvecklingsinsatser. Rektorn berättar att skolläkaren under vårterminen kommer att genomföra en kompetensutvecklingsinsats som handlar om neuropsykiatriska funktionsnedsättningar och dess konsekvenser. Bland annat ska detta utbildningstillfälle vara ett led i hur de i verksamheten kan identifiera elever med neuropsykiatriska svårigheter och eventuella hinder i lärmiljön i ett så tidigt skede som möjligt. Tidigare har lärare och elevhälsa genomgått utbildning med SPSM:s material om en tillgänglig lärmiljö som utgångspunkt. Lärarna har tillsammans med elevhälsa och rektorn haft fortsatt arbete kring frågorna inom ramen för skolans mötesstruktur. Rektorn, lärarna och representanterna för elevhälsan berättar att de på skolan ges goda förutsättningar att delta i kompetensutvecklingsinsatser genom skolans mötesstruktur.

I vilken utsträckning präglas undervisningen av tillgänglighet, så att de konsekvenser som förknippas med neuropsykiatriska svårigheter motverkas?

Inom detta område granskas hur lärarna, tillsammans med specialpedagogisk personal, arbetar för att göra undervisningen pedagogiskt tillgänglig med särskilt fokus på neuropsykiatriska svårigheter. Granskningen omfattar vidare om lärarna arbetar med att skapa en motiverande och engagerande undervisning utifrån olika elevers behov.

Granskningen omfattar också om lärarna arbetar för en socialt tillgänglig undervisning genom att främja delaktighet, samspel och gemenskap. Detta innefattar

om lärarna genomför undervisningen på ett sätt som underlättar sociala situationer utifrån kunskap om neuropsykiatriska svårigheter. Vidare om personalen ser till att olikheter framhålls som något positivt där eventuella negativa attityder kopplade till neuropsykiatriska svårigheter synliggörs och problematiseras.

Granskningen omfattar också om lärarna arbetar för en fysisk tillgänglig undervisning utifrån kunskap om neuropsykiatriska svårigheter, det vill säga att aspekter som ljus, ljud, luft, visuell miljö och framkomlighet är omhändertagna och ordnade för att ge stöd till elevernas lärande.

Skolinspektionen bedömer följande: Undervisningens präglas till flera delar av tillgänglighet, så att de konsekvenser som förknippas med neuropsykiatriska svårigheter motverkas, men utvecklingsområde finns.

Den sammanfattande motiveringen till Skolinspektionens bedömning är att lärarna, i samverkan med elevhälsan, tar reda på vilka olika behov elever med neuropsykiatriska svårigheter har och utgår ifrån dessa för att göra undervisningen pedagogiskt tillgänglig. Lärarna ser till att det finns en tydlig struktur i undervisningen som bidrar till att eleverna kan genomföra arbetsuppgifter både i skolan och hemma. Lärarna kan dock utveckla arbetet med att i högre grad använda sig av en mer tydliggörande pedagogik. Lärarna ger vidare eleverna möjligheter att visa sina kunskaper på olika sätt och arbetar för att stärka elevernas vilja att lära och känna tillit till sin egen förmåga. Vidare arbetar lärarna, i samverkan med elevhälsan, för att skapa tillgänglighet i den sociala miljön genom olika strategier som främjar delaktighet och samspel där olikheter ses som en tillgång. Lärarna styr och tydliggör aktiviteter där elever förväntas arbeta med varandra och de har också strategier för att hantera eventuella negativa föreställningar och attityder kopplade till neuropsykiatriska svårigheter. Lärarna ser också till att undervisningen görs fysiskt tillgänglig med utgångspunkt i elevernas behov.

Pedagogisk tillgänglighet

Vid granskningen framkommer att lärarna i samverkan med elevhälsan och i dialog med eleverna tar reda på vilka olika behov elever med neuropsykiatriska svårigheter har i undervisningen. Som beskrivits ovan tar lärarna på olika sätt reda på vilka behov elever med neuropsykiatriska svårigheter har bland annat i samband med överlämningar och när elever börjar årskurs sju. Lärarna ser även till att elever som behöver det förbereds för sin nya skolmiljö när de börjar på skolan. I intervjuer med lärare, elevhälsan och rektor säger de att lärarna och elevhälsan efterfrågar och tar till vara elevernas perspektiv vid utformningen av undervisningen genom samtal där elever får berätta om sin skolsituation för mentorer och elevhälsopersonal. När det gäller elever med neuropsykiatriska svårigheter följs deras skolsituation upp i extra möten varje vecka med mentor och elev. Elevhälsan säger vid intervju att eftersom elever med neuropsykiatriska svårigheter kan ha svårt att uttrycka sina behov så tillhandahåller de även kartläggningmaterial om det behövs som kan

användas för att identifiera elevernas eventuella hinder i den sociala och pedagogiska lärmiljön.

Lärarna ser till att det finns en tydlig struktur i undervisningen, men de kan ytterligare utveckla arbetet genom att i högre grad använda sig av en tydliggörande pedagogik. Rektorn säger att de på skolan arbetar med att skapa en lektionsstruktur som gynnar alla elever och att de därutöver genomför anpassningar på gruppnivå i undervisningen. Lärarna berättar att de i sin planering av undervisningen alltid har en lektionsstruktur som omfattar en inledning och avslut med tydliga uppgifter som också anpassas på individnivå vid behov. De säger vidare att det kan variera hur instruktionerna ser ut för olika elevgrupper och att de elever som behöver mer hjälp med att komma igång med en uppgift får det. De säger att de strävar efter att instruktioner ska vara tydliga för alla elever och att ingen elev ska känna sig utpekad. Elever berättar att de får hjälp av mentor/lärare med att prioritera uppgifter och moment i uppgifter som ska genomföras. Detta kan de få genom exempelvis en checklista för att strukturera en uppgift och boka av olika moment som behöver genomföras. Enligt elevhälsan får elever som har svårt att på egen hand få en överblick på sitt skolarbete hjälp med att planera läxor och uppgifter och att hitta en struktur för detta genom att de har särskild tid med sina respektive mentorer varje vecka för att få stöd i detta. Det finns därutöver möjlighet för eleverna att ha anpassade upplägg i skolans läroplattform för att skapa struktur för eleven.

Representanterna för elevhälsan säger att de arbetar tillsammans med lärarna för att ytterligare utveckla strukturen i undervisningen. För elever som kan behöva visuellt stöd finns till viss del bildstöd att tillgå. Elevhälsan uppger emellertid att även om de framhåller att det är gynnsamt att använda bildstöd för att tydliggöra undervisningen så använder lärare i årskurserna sju till nio det i lägre utsträckning än de lärare som undervisar i årskurserna fyra till sex. Elevhälsan säger att de anser att bildstöd även kan behövas i högre årskurser och att det är ett område som de ser som är viktigt för att fortsätta utveckla undervisningen. De säger vidare att det är gynnsamt för eleverna om lärarna använder sig av tidshjälpmedel för elever som kan ha svårt med tidsuppfattning och att det varierar mellan lärarna om de använder sådana.

Lärarna ser till att det finns möjlighet för eleverna att på olika sätt visa sina kunskaper. Representanterna för elevhälsan säger att lärarna är bra på att variera arbetssätt så att de passar elevers olika sätt att lära. Det finns även möjlighet för eleverna att visa sina kunskaper på olika sätt efter behov. Lärare och rektorn säger i intervju att elever exempelvis har möjlighet att visa sina kunskaper med hjälp av poddar, muntliga presentationer eller genom att de kan få spela in en video. Lärarna och elevhälsan beskriver också att eleverna kan få möjligheter att visa sina kunskaper i en avdramatiserad miljö och inte i direkt anslutning till exempelvis ett provtillfälle, utan senare, eller i en miljö utanför klassrummet. Rektorn säger också att de på skolan förmedlar till elever och vårdnadshavare att det finns flera och många tillfällen för eleverna att visa sina kunskaper. Detta som ett led i att skapa ett tillåtande klimat och att minska den stress som många elever kan ha.

Lärarna arbetar för att stärka elevernas vilja att lära och känna tillit till sin egen förmåga. Lärarna, elevhälsan och rektorn berättar att de tagit fram ett gemensamt arbetssätt för att lyfta fram elevernas styrkor i olika sammanhang. Detta gör de genom att lyfta fram elevens styrkor inför eleven själv, men även genom att uppmärksamma elevernas styrkor inför andra elever. Lärarna och rektorn uppger vidare att de arbetar med att kontinuerligt och i olika sammanhang förstärka och synliggöra det som eleverna lyckas med. Detta som ett led i att visa för eleverna att de blir sedda och att de utvecklas. Lärarna berättar att de kan komma överens om att lyfta specifika elever och att de då på olika sätt kommunicerar till elev och vårdnadshavare vad som fungerat väl och att det är synligt för lärarna i flera ämnen att det går bra för eleven och att eleven utvecklas.

Social tillgänglighet

Vid granskningen framkommer att lärarna i nära samarbete med elevhälsans personal använder strategier för att skapa samspel och delaktighet i undervisningen. Lärare, elevhälsa och rektorn uppger vid intervju att det för vissa elever med neuropsykiatriska svårigheter kan vara utmanande att arbeta i grupp och att delta i samarbetsövningar. Det kan också vara utmanande för dessa elever att möta stora grupper med elever. Som ett led i att utveckla elevernas förmågor och synliggöra att olikheter är en tillgång när det gäller samarbete- och socialt samspel, sätter lärarna i samråd med elevhälsan samman undervisningsgrupper som varierar över tid och i olika ämnen. Lärarna säger att genom att eleverna ges möjlighet att arbeta med nya elever kan de upptäcka vad andra elever kan och också dela med sig av sin egen kunskap, och på så vis utvidgas bilden av vad eleven kan och vad eleven är för en person. De säger att eleverna genom samarbete kan befästa sina egna kunskaper när de exempelvis förklarar för en annan elev. När grupperna sätts samman tar lärarna och elevhälsan hänsyn till hur de genom grupperna kan skapa en positiv dynamik mellan eleverna och hur de samtidigt kan se till enskilda elevers behov av trygghet i gruppen. Exempelvis uppger lärare och elevhälsan att de identifierar elever som kan ha svårt att byta grupp och som känner oro inför det, och att de tar hänsyn till detta vid sammansättning av grupper. Det kan handla om att elever exempelvis behöver en kontinuitet genom att ha en specifik vän i samma grupp.

Lärarna styr och tydliggör gemensamma aktiviteter i undervisningen. Lärarna uppger att de inom ramen för undervisningsgrupperna delar in eleverna i grupper vid samarbetsövningar och vid par- och grupparbete i undervisningen. De tilldelar då eleverna olika ansvarsuppgifter där de tar hänsyn till vilka elever som gynnas av att arbeta tillsammans utifrån enskilda elevers behov. Det kan handla om att låta en elev hålla tiden för olika moment och att låta en elev skriva. Vid vissa tillfällen kan enskilda elevers behov innebära att de får arbeta enskilt när lärare och elevhälsan bedömer att det är lämpligt.

Lärarna har strategier för att hantera eventuella negativa föreställningar och attityder kopplade till neuropsykiatriska svårigheter. Lärarna säger att de bland annat i samband med mentorstiden tar upp konkreta händelser om de exempelvis fått

kännedom om att elever uppvisat negativa attityder till andra elever eller utanförskap bland elever. De säger att när negativa attityder har framkommit som har varit kopplade till elever som får undervisning i förlängda klassrummet har lärarna tagit tag i problematiken genom att säga till eleverna att förlängda klassrummet finns tillgängligt för alla elever som vill och behöver det. Rektorn säger att övrig personal, som personal i matsalen eller vaktmästare, uppmärksammar rektorn, elevhälsan och lärarna om de ser att elever visar negativa attityder mot varandra. Åtgärder kan på så vis vidtas snabbt genom att samtala med eleverna om det som framkommit. Rektorn uppger vidare att genom att samtlig personal på skolan deltar vid skolans möten om skolans förhållningssätt, är alla som arbetar på skolan delaktiga i att främja en god utbildning och undervisning för eleverna.

Fysisk tillgänglighet

Vid granskningen framkommer att lärarna i undervisningen tar hänsyn till fysiska aspekter vid planering och genomförande. I samband med intervju säger rektorn, representanterna för elevhälsan och lärarna att skolans lokaler med mycket ljusinsläpp, stora fönster och öppna ytor kan innebära hinder för elever som kan ha neuropsykiatriska svårigheter. Detta har bland annat inneburit att elever ges möjlighet att ta andra vägar, som exempelvis brandtrappan, till sina klassrum om elever upplever det som obehagligt att ta den vanliga vägen. I andra fall kan det vara lärare som förflyttar sig till det rum där elever befinner sig snarare än att elever gör det eftersom elever ibland kan ha svårt att byta rum för ofta.

I övrigt framkommer vid intervjuer och de observationer som genomförts i samband med granskningen, att det finns mjuka ljuddämpande mattor i alla klassrum. För elever som behöver avskildhet och en tystare ljudmiljö finns det också tillgång till hörselkåpor och skärmar. Vidare finns det tillgång till grupprum för att möjliggöra gruppindelning och ett lugnare sammanhang för de elever som har behov av det. Av intervjuer framgår vidare att lärarna arbetar med struktur och tydlighet i samband med lektionerna för att främja studieron.

Identifierat utvecklingsområde

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet inom området bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande:

- Lärarna kan utveckla arbetet med att förbättra den pedagogiska tillgängligheten genom att i högre grad använda sig av en tydliggörande pedagogik.

Skolinspektionens granskning av den pedagogiska tillgängligheten visar att lärarnas arbete med att tydliggöra undervisningen kan förbättras ytterligare. Visserligen arbetar lärarna för att det ska finnas en struktur i undervisningen genom bland annat en tydlig lektionsstruktur. Emellertid visar granskningen även att det finns behov av en mer tydliggörande pedagogik där elever även också kan ges visuellt stöd.

Skolinspektionen rekommenderar därför att lärarna tillsammans med specialpedagogisk personal ytterligare utvecklar arbetet med att tydliggöra undervisningen genom en tydliggörande pedagogik. Lärarna kan i arbetet med detta exempelvis ge eleverna tillgång till visuellt stöd, såsom bildstöd. Även tid kan vara svårt att förstå och uppskatta. Därför kan ett strukturstöd vara att visualisera tiden så att den blir konkret. Det är viktigt att det visuella stödet individualiseras och utformas efter elevernas behov.

På Skolinspektionens vägnar

X Kristina Svensson

Kristina Svensson

Beslutsfattare

Signerat av: Kristina Svensson

X Katrin Söderlind

Katrin Söderlind

Föredragande

Signerat av: Katrin Söderlind

I den slutgiltiga handläggningen av ärendet har även utredarna Camilla Adler och Tove Andersson deltagit.

Bilaga 1: Bakgrundsuppgifter

Denna granskning genomförs i 30 skolor runt om i landet, i urvalet ingår såväl enskilda som kommunala huvudmän. Fridaskolan, Kvillebäcken belägen i Göteborgs kommun med Fridaskolorna AB som huvudman ingår i denna granskning. Enligt uppgifter från rektorn går 601 elever på skolenheten, varav 231 elever i årskurserna 7-9 .

Skolinspektionen granskade Fridaskolan, Kvillebäcken den 31 januari och den 1 februari 2023. Granskningen genomfördes av Katrin Söderlind och Camilla Adler.

Bilaga 2: Underlag för bedömning tematisk kvalitetsgranskning

Vid granskningsbesöket inhämtas information om såväl styrkor som utvecklingsområden inom verksamheten. Värderingarna i detta beslut grundar sig på:

- Elevintervjuer
- En gruppintervju med lärare
- En gruppintervju med elevhälsan
- En intervju med rektor
- Skriftlig information som har begärts in från rektorn
- Lektionsobservationer och observationer i lärmiljön

Innan beslut har fattats har huvudmannen fått ta del av Skolinspektionens protokoll från granskningen för faktakontroll.

Mer information om den tematiska kvalitetsgranskningen finns på Skolinspektionens hemsida: [Skolors arbete för en inkluderande utbildning - fokus på tillgänglighet i lärmiljön kopplat till neuropsykiatriska svårigheter \(skolinspektionen.se\)](https://www.skolinspektionen.se/om-skolinspektionen/arbetsomraden/utbildning-och-utveckling/utbildning-och-utveckling-2018-2019)

Bilaga 3: Författningsstöd

Utgångspunkter

Utbildningen inom skolväsendet syftar enligt **skollagen** (2010:800) till att barn och elever ska inhämta och utveckla kunskaper och värden. I utbildningen ska hänsyn tas till barns och elevers olika behov. Barn och elever ska ges stöd och stimulans så att de utvecklas så långt som möjligt. En strävan ska vara att uppväga skillnader i barnens och elevernas förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen (1 kap. 4 § skollagen).

Enligt **förarbetena** bör Sveriges internationella förpliktelser när det gäller de mänskliga rättigheterna vara vägledande för och genomsyra hela skolväsendet (prop. 2009/10:165 s 221). Sådana förpliktelser finns bl.a. i **Förenta Nationernas konvention om barnets rättigheter** (barnkonventionen), som gjorts till svensk lag genom lagen (2018:1197) om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter. Enligt barnkonventionen har alla barn rätt till utbildning (artikel 28). Rättigheterna enligt barnkonventionen ska tillförsäkras varje barn, utan åtskillnad av något slag och oavsett exempelvis barnets kön eller funktionsnedsättning (artikel 2).

Sverige har även ratificerat **Förenta Nationernas konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning** (SÖ 2008:26). Enligt konventionen ska konventionsstaterna säkerställa bl.a. att personer med funktionsnedsättning, på lika villkor som andra, får tillgång till en inkluderande och kostnadsfri grundutbildning av kvalitet. Skälig anpassning ska erbjudas utifrån personliga behov och personer med funktionsnedsättning ska ges nödvändigt stöd inom det allmänna utbildningssystemet. Ändamålsenliga individanpassade stödåtgärder ska erbjudas i miljöer som erbjuder största möjliga kunskapsrelaterade och sociala utveckling som är förenlig med målet fullständig inkludering (artikel 24). I **den allmänna kommentaren** till artikel 24 anges bl.a. att inkluderande utbildning är en grundläggande mänsklig rättighet för alla elever. Inkluderande utbildning är resultatet av en pågående process där aktörerna åtagit sig att arbeta proaktivt med att undanröja hinder som motverkar rätten till utbildning. Inkluderande utbildning förutsätter vidare förändringar i kultur, politik och praktik som tillgodoser möjligheten för ordinarie skolor att på ett effektivt sätt inkludera alla studerande (Allmän kommentar nr 4 om rätten till inkluderande utbildning, punkt 10).

Bestämmelser som har till ändamål att motverka diskriminering och främja lika rättigheter och möjligheter inom utbildningsområdet oavsett bland annat funktionsnedsättning finns i **diskrimineringslagen** (1 kap. 8 § andra stycket skollagen). Med diskriminering enligt diskrimineringslagen (2008:567) avses, utöver bl.a. direkt och indirekt diskriminering, även bristande tillgänglighet – det vill säga att en person med en funktionsnedsättning missgynnas genom att skäliga åtgärder för tillgänglighet inte har vidtagits för att den personen ska komma i en jämförbar situation med personer utan funktionsnedsättning (1 kap. 4 § diskrimineringslagen). Den som bedriver utbildning ska också bedriva ett förebyggande och främjande arbete och verka för lika rättigheter och möjligheter oavsett exempelvis kön eller funktionsnedsättning (3 kap. 1-3 och 16-17 §§ diskrimineringslagen).

Tillgänglighet i lärmiljö och undervisning

Utbildningen i grundskolan syftar till att ge eleverna kunskaper och värden och utveckla elevernas förmåga att tillägna sig dessa. Utbildningen ska utformas så att den bidrar till personlig utveckling samt förbereder eleverna för aktiva livsval och ligger till grund för fortsatt utbildning. Utbildningen ska vidare främja allsidiga kontakter och social gemenskap och ge en god grund för ett aktivt deltagande i samhällslivet (10 kap. 2 § skollagen). I bestämmelsens **förarbeten** konstateras bl.a. att elever är olika och har olika behov men alla har rätt till en likvärdig grundskoleutbildning. Skolgången ska därför anpassas efter varje elevs förutsättningar och behov. Anpassningen får dock inte göras på ett sådant sätt att den kan leda till att elevernas möjligheter att knyta allsidiga kontakter inskränks. Inte heller får elevernas grundläggande rätt att tillhöra en fast grupp, en social gemenskap, inskränkas annat än om mycket starka skäl motiverar detta (prop. 2009/10:165 s 367).

Enligt **skollagen** ska rektorn leda och samordna det pedagogiska arbetet vid skolenheten, verka för att utbildningen utvecklas och ansvara för att fördela resurser efter barnens och elevernas olika förutsättningar och behov (2 kap. 9-10 §§ skollagen). Rektorn ansvarar också för att ett kvalitetsarbete bedrivs vid skolenheten samt att detta genomförs under medverkan av personal och elever (4 kap. 4 § skollagen). Enligt **läroplanen** har rektorn ett särskilt ansvar för att utbildningen och undervisningen präglas av ett jämställdhetsperspektiv, att personalen får den kompetensutveckling som krävs för att de professionellt ska kunna utföra sina uppgifter och kontinuerligt ges möjligheter att dela med sig av sin kunskap och att lära av varandra för att utveckla utbildningen samt att skolpersonalen får kännedom om de internationella överenskommelser som Sverige har förbundit sig att beakta i utbildningen (Lgr 22 2.8 Rektors ansvar).

Av **skollagen** följer att de elever som till följd av en funktionsnedsättning har svårt att uppfylla de betygskriterier eller kriterier för bedömning av kunskaper som gäller ska ges stöd som syftar till att så långt som möjligt motverka funktionsnedsättningens konsekvenser (3 kap. 2 § skollagen). Med funktionsnedsättning avses, enligt **förarbeten**, inte bara fysiska funktionshinder som syn- och hörselnedsättningar, utan också exempelvis nedsättningar inom ramen för autismspektrat, ADHD och dyslexi. Den som har en funktionsnedsättning som medför svårigheter att nå kunskapskraven ska inte bara ges tillräckligt stöd för att nå den lägsta godtagbara kunskapsnivån (prop. 2013/14:148 s. 55).

En elev i grundskolan ska enligt **skollagen** ges extra anpassningar om det befaras att eleven inte kommer att uppfylla de betygskriterier eller kriterier för bedömning av kunskaper som minst ska uppfyllas. Om en utredning visar att en elev är i behov av särskilt stöd, ska han eller hon ges sådant stöd. Särskilt stöd i grundskolan ska ges elever på det sätt och i den omfattning som behövs för att eleven ska ha möjlighet att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås (3 kap. 5 och 7-10 §§ skollagen). Enligt **skolförordningen** ska eleverna genom strukturerad undervisning ges ett kontinuerligt och aktivt lärarstöd i den omfattning som behövs för att skapa förutsättningar för att eleverna ska uppfylla de kriterier för bedömning av kunskaper eller betygskriterier som minst ska uppfyllas och i övrigt utvecklas så långt som möjligt inom ramen för utbildningen (5 kap. 2 § skolförordningen).

I **läroplanen** förtydligas att en likvärdig utbildning inte innebär att undervisningen ska utformas på samma sätt överallt eller att skolans resurser ska fördelas lika. Hänsyn ska tas till elevernas olika förutsättningar och behov och skolan har ett särskilt ansvar för de elever som av olika anledningar har svårigheter att nå målen för utbildningen. Därför kan undervisningen aldrig utformas lika för alla (Lgr 22, 1 En likvärdig utbildning). Alla som arbetar i skolan ska uppmärksamma och stödja elever i behov av extra anpassningar eller särskilt stöd samt samverka för att göra skolan till en god miljö för utveckling och lärande. Läraren ska bl.a. ta hänsyn till varje enskild individs behov och förutsättningar samt handleda och ge extra anpassningar eller särskilt stöd till elever som har svårigheter.

Enligt **skollagen** ska det finnas elevhälsa, som omfattar medicinska, psykologiska, psyko-sociala och specialpedagogiska insatser och som främst verkar förebyggande och hälsofrämjande samt stödjer elevernas utveckling mot utbildningens mål (2 kap. 25 § skollagen). Enligt **läroplanen** har rektorn ett särskilt ansvar bl.a. för att undervisningen och elevhälsans verksamhet utformas så att eleverna får den ledning och stimulans, de extra anpassningar eller det särskilda stöd samt den hjälp de behöver (Lgr 22 2.8 Rektors ansvar).

Enligt **skollagen** ska det för utbildningen finnas de lokaler och den utrustning som behövs för att syftet med utbildningen ska kunna uppfyllas (2 kap. 35 § skollagen). Alla elever ska vidare tillförsäkras en skolmiljö där utbildningen präglas av trygghet och undervisningen av studiero (5 kap. 3 § skollagen).

Bilaga 4: Mall för huvudmannens redovisning

En viktig del i Skolinspektionens arbete är att ta del av elevernas synpunkter om sin skolsituation i våra utredningar. Vi skulle därför vilja veta om ni återkopplat vårt beslut till eleverna och i så fall på vilket sätt?

Utvecklingsområde: Lärarna kan utveckla arbetet med att förbättra den pedagogiska tillgängligheten genom att i högre grad använda sig av en tydliggörande pedagogik.
Redovisa vilka åtgärder som genomförts:
Beskriv hur verksamhetens kvalitet utvecklats avseende utvecklingsområdet:
Beskriv de effekter som eventuellt förväntas på längre sikt:
Beskriv eventuella ytterligare åtgärder som planeras: